

Docentenhandleiding

Handig met Internet

1. Inleiding

Deze docentenhandleiding hoort bij het cursusboek Handig met Internet.

Deze handleiding is de basis voor de cursussen/workshops die u over dit onderwerp in uw leercentrum gaat geven.

Deze handleiding geeft u informatie over de uitgangspunten, doelen en inhoud van de cursus Handig met Internet. U krijgt suggesties voor het behandelen van het lesmateriaal.

De handleiding start met een toelichting op het project Mediawijsheid. Vervolgens worden aandachtspunten voor het organiseren van de cursus genoemd. In de bespreking van de hoofdstukken leest u hoe u deze lesstof in uw cursus of workshop kunt behandelen.

2. Het project Mediawijsheid

Het cursusboek en de cursussen/workshops in de leercentra maken deel uit van het project Mediawijsheid. Dit project wordt gesubsidieerd door het Ministerie van OC&W. Het einddoel van dit project is dat de SeniorWeb-leercentra cursussen/workshops over het onderwerp mediawijsheid gaan aanbieden aan senioren. Om de leercentra hierin te stimuleren en te ondersteunen ontwikkelt het landelijk bureau van SeniorWeb cursisten- en docentmateriaal, organiseert docententrainingen en start een communicatiecampagne om potentiële cursisten te attenderen op de cursussen.

Waarom aandacht voor mediawijsheid?

Mediawijsheid is inmiddels een bekend begrip in onderwijs en media. Waarom is het interessant en belangrijk om senioren hiermee kennis te laten maken?

- Senioren maken steeds meer gebruik van de computer en internet.
- Het opzoeken van informatie op internet blijkt voor senioren de op één na belangrijkste reden te zijn om te starten met computergebruik (Onderzoek 'Verbinding maken' van Sociaal Cultureel Planbureau, 2007). De belangrijkste reden is e-mailen.
- Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat senioren die online zijn veel voordelen zien in het gebruik van internet: minder afhankelijk zijn van anderen voor informatie en diensten, betere keuzes maken en het gevoel hebben erbij te horen in de maatschappij.

- Voor veel senioren is internet al gewoon geworden. Internet is niet meer het doel, maar een middel om informatie te krijgen (zoals krant en tv) en zaken te regelen (zoals reisbureau).
Kortom: internetten is van een doel (lekker surfen op internet) een middel (informatie zoeken, zaken regelen) geworden.
- Tot zover goed nieuws. Maar: er zijn ook problemen. Veel senioren hebben moeite met zoeken, selecteren en beoordelen van informatie afkomstig van internet. Daarin zijn ze niet de enige: ook in het onderwijs is mediawijsheid inmiddels een onderdeel van de lessen of zelfs een apart vak. Maar: senioren hebben – over het algemeen! – hierover vanuit onderwijs en werk minder kennis en ervaring meegekregen dan jongere generaties die met moderne media zijn grootgebracht.
- Kortom: het is belangrijk om senioren te scholen in mediawijsheid.

De cursus Handig met Internet richt zich op het verbeteren van de volgende vaardigheden:

- Beter zoeken
- Beter informatie filteren (wat is relevant?)
- Beter informatie beoordelen (is de informatie betrouwbaar?)
- Beter informatie gebruiken (heb ik hier iets aan? Hoe kan ik de volgende keer beter zoeken?)

Belangrijk is dat deze cursus verder gaat dan de basis van 'zoeken met Google'. Het gaat om hoe je beter kunt zoeken en wat je vervolgens met de informatie doet. Het landelijk bureau van SeniorWeb verwacht dat deze cursus een mooie aanvulling is op de 'knoppencursussen' die nu in de leercentra worden aangeboden om beginners te leren omgaan met internet.

3. De cursusbijeenkomsten

Organisatie van de cursus

Er zijn globaal drie mogelijkheden om in uw leercentrum aandacht aan het onderwerp zoeken met Internet te besteden:

1. Een cursus van 3 of 4 bijeenkomsten waarin u de hoofdstukken redelijk uitgebreid behandelt.
De vierde bijeenkomst kunt u desgewenst besteden aan bestellen en betalen op internet. Dit onderwerp staat enigszins los van de andere hoofdstukken.
2. Een workshop van een halve dag waarin u de stof wat globaler behandelt. De bedoeling van de workshop is dan om de deelnemers aan te zetten om meer over het onderwerp te leren door zelf het boek te lezen.
3. Het onderwerp Handig met Internet combineren met de beginnerscursus Internet & e-mail.

Doelgroep en voorkennis

Het onderwerp Handig met Internet is bedoeld voor cursisten die al enige ervaring hebben met internet. Ze moeten de basale internetvaardigheden beheersen, zoals werken met de Internet Explorer en zoeken met Google. Deze vaardigheden komen aan bod in de beginnerscursus Internet & e-mail.

Het is mogelijk om Handig met Internet te combineren met de beginnerscursus Internet & e-mail. In dat geval moet het onderdeel Handig met Internet aan het eind van deze cursus komen.

Lesmateriaal

I. Op de Toonbank vindt u onder Cursusmateriaal > Internet en e-mail een PowerPoint-presentatie die u bij de cursus/workshop in het leercentrum kunt gebruiken. U kunt zelf de informatie aanpassen en/of aanvullen. In de notities bij de dia's vindt u aanwijzingen voor de docent.

II. Op de website www.seniorweb.nl/handigmetinternet vindt u aanvullend materiaal bij het boek. U kunt uw cursisten naar deze website verwijzen (opmerking: deze website wordt op de achterzijde van het boek vermeld).

- Aanvullend materiaal: artikelen en Weblessen. Op een aantal plaatsen in het boek wordt hiernaar verwezen.
- Gewijzigde schermafbeeldingen Siemens (hoofdstuk 2)

Behandelen van de lesstof

In het hoofdstuk in deze handleiding over het cursusboek vindt u aanwijzingen voor het behandelen van de lesstof.

Aandachtspunten voor de cursus/workshop

- Als u een cursus of workshop gaat organiseren, dan kunt u boeken voor de cursisten en docenten bestellen via de Toonbank op de Ambassade. De boeken voor cursisten en docenten zijn gratis, zolang de boeken beschikbaar zijn. Het leercentrum betaalt alleen de portokosten.
- Op de Toonbank vindt u onder Promotiemateriaal > Cursussen en leslokaal een informatiepagina die u kunt gebruiken om potentiële cursisten op de cursus te attenderen of om mee reclame te maken in de lokale media. U kunt dit document zelf aanpassen, zoals een logo en contactgegevens van uw leercentrum toevoegen.
- Om potentiële cursisten te attenderen op de cursussen/workshops in de leercentra zal SeniorWeb op de website www.seniorweb.nl/handigmetinternet vermelden welke leercentra wanneer een cursus of workshop aanbieden. Als u een cursus/workshop gaat organiseren, dan verzoeken wij u de data door te geven aan het Servicepunt van SeniorWeb (servicepunt@seniorweb.nl).
- Mocht u vragen over de cursus, het boek of deze handleiding hebben, dan kunt u contact opnemen met het Servicepunt (servicepunt@seniorweb.nl)

4. Het cursusboek

Achtergrondinformatie

Het cursusboek is geschreven door Uitgeverij Visual Steps, op basis van informatie die is aangeleverd door SeniorWeb. Ter voorbereiding op de cursus en het boek hebben we gesproken met een panel van Ambassadeurs om te horen welke problemen cursisten hebben met het zoeken op internet. Deze ervaringen zijn verwerkt in het cursusboek en in deze handleiding.

Inleiden van het onderwerp mediawijsheid

Mediawijsheid is een abstract begrip. Het is een goed idee om de cursus/workshop te starten met een verkenning van deze begrippen.

Hiervoor kunt u een korte opdracht geven: *Noem een (actuele) eigen ervaring of een actuele gebeurtenis die met mediawijsheid te maken heeft.*

Vraag bij de nabespreking enkele cursisten om hun ervaring of voorbeeld te noemen. Discussieer hierover verder met de cursisten en zorg als docent voor een samenvatting van de discussie.

Maak in de discussie de verbinding tussen 'online' en 'offline'. Bijvoorbeeld: is de informatie in een krant of tijdschrift betrouwbaarder dan informatie op internet?

Door deze inleidende opdrachten weten de cursisten wat ze kunnen verwachten. Ze weten dan ook dat het geen 'knoppencursus' is, maar een vervolg op de inleidende cursus over internet.

Toelichting hoofdstukken

In de volgende pagina's worden de hoofdstukken toegelicht. Bij elk hoofdstuk worden aanwijzingen voor de behandeling van de lesstof gegeven.

Hoofdstuk 1: De 7 stappen van het zoekproces

Leerdoelen:

1. De 7 stappen in het zoekproces beschrijven
2. De 7 stappen concreet maken aan de hand van voorbeelden

Wat zijn de 7 stappen?

- Stap 1: De zoekvraag bepalen;
- Stap 2: Een zoekstrategie bedenken;
- Stap 3: Informatie zoeken;
- Stap 4: De bruikbaarheid en waarde van informatie vaststellen;
- Stap 5: De gevonden informatie inschatten;
- Stap 6: De gevonden informatie gebruiken;
- Stap 7: Het zoekproces en –resultaat beoordelen.

De 7 stappen zijn behoorlijk theoretisch. Het is een noodzakelijke inleiding op het boek, maar dit hoofdstuk is niet geschikt om thuis met het boek naast het toetsenbord door te nemen.

Het hoofdstuk moet dus in de cursus uitgebreid met de cursisten worden doorgenomen en dus niet als huiswerk worden opgegeven. Het is natuurlijk wel handig als de cursisten dit hoofdstuk thuis al hebben doorgelezen.

De beste manier om de stof door te nemen is aan de hand van praktische en herkenbare voorbeelden. In het boek wordt het voorbeeld genoemd van iemand die op zoek is naar een bijzondere Australische wijn voor zijn echtgenote.

In de hoofdstukken 2 en 3 worden de 7 stappen uitgewerkt in twee voorbeelden: de zoektocht naar een nieuwe wasmachine en het plannen van een dagje uit. Het is goed om de cursisten hier op te wijzen als ze moeite hebben met de 7 stappen.

Voor de bespreking van de 7 stappen kunt u ook zelf extra voorbeelden bedenken die u gebruikt in de les. Het is altijd goed om extra voorbeelden achter de hand te hebben die u kunt gebruiken om de stappen extra toe te lichten, mochten deze voor de cursisten niet duidelijk zijn.

Tip: De 7 stappen zijn een handige kapstok voor het hele boek. Om de cursisten steeds te attenderen op deze stappen is het een goed idee om deze stappen iedere les te noteren op het bord of te laten zien op het scherm.

Tip: Het is ook mogelijk om hoofdstuk 1 over te slaan en eerst de hoofdstukken 2 en 3 te behandelen. In dat geval noemt u de 7 stappen bij de behandeling van hoofdstuk 2 en 3. Vervolgens kunt u de cursisten vragen om hoofdstuk 1 (thuis) door te lezen en ze vragen of de 7 stappen nu duidelijk zijn.

Hoofdstuk 2: Informatie zoeken over een product

Zoals genoemd zijn de hoofdstukken 2 en 3 de praktische uitwerking van de 7 stappen. Deze stappen komen weer terug in het hoofdstuk: elke stap wordt uitgewerkt aan de hand van een stap in het zoekproces, in dit geval het zoeken naar een nieuwe wasmachine.

Leerdoelen:

1. De 7 stappen in dit specifieke zoekproces (wasmachine) beschrijven
2. Zoeken op verschillende manieren (Google, startpagina)
3. Verschillende bronnen raadplegen en beoordelen (bedrijfswebsite, vergelijkingswebsite)

Aandachtspunt: de schermafbeeldingen in hoofdstuk 2 en 3 zijn – helaas - aan verandering onderhevig. De schermafbeeldingen van de website van Siemens kloppen niet meer. De juiste schermafbeeldingen vindt u op de Toonbank (onder Cursusmateriaal > Internet en e-mail) en op de website www.seniorweb.nl/handigmetinternet. U kunt uw cursisten op deze website wijzen of zelf prints maken van het document om aan de cursisten uit te delen.

Cursusactiviteiten:

1. Zoekvraag en zoekstrategie bepalen (paragrafen 2.1 en 2.2): dit kan aan de hand van een discussieopdracht: één of twee cursisten bedenken wat ze willen zoeken. Iedereen denkt mee over het aanscherpen van de zoekvraag en de beste zoekstrategie. Vervolgens kunnen de cursisten deze zoekopdracht uitvoeren. De bespreking van de zoekopdracht kan worden gecombineerd met activiteit 5.
2. Werken met Google en Startpagina (2.3, 2.4): u kunt de cursisten de zoekstappen uit het boek laten halen om dit in de vingers te krijgen. U kunt ook een eigen zoekopdracht geven.
3. Zoeken op een bedrijfswebsite (2.5): u kunt hiervoor zelf een zoekopdracht geven. Let hierbij op zoeken via de sitemap. Het is aan te raden om hier niet teveel tijd aan te besteden, omdat de bedrijfssites erg specifiek zijn.
4. Informatie zoeken op een vergelijkingswebsite (2.9): geef hiervoor een zelfbedachte zoekopdracht. Laat cursisten ook kijken naar de beoordelingen van de gebruikers.
5. Informatie beoordelen en gebruiken, zoekproces en –resultaat beoordelen (2.6, 2.7, 2.8, 2.10, 2.11, 2.12): de stappen kunt u het beste in een discussie met de cursisten bespreken. De bespreekpunten:
 - Wat voor informatie vindt u op een bedrijfswebsite? Wat voor informatie niet?
 - Wat vond u van het zoeken op een vergelijkingsite?
 - Vervolg op activiteit 1: Is de gevonden informatie betrouwbaar? 2. Is de gevonden informatie bruikbaar? 3. Bent u tevreden over de gevonden informatie? En over het zoekproces? Wat zou u volgende keer anders doen?

Tip: Het is een leuk idee om een extra opdracht met een aantal vergelijkingswebsites te doen. Laat de cursisten een product op verschillende vergelijkingswebsites opzoeken en bekijken of de beoordelingen overeenkomen. Met de uitkomsten kunt u laten zien dat vergelijkingswebsites subjectieve oordelen bevatten. Dit is natuurlijk de kracht van dergelijke sites, maar het is goed om de cursisten erop te wijzen dat ook de informatie van deze sites goed moet worden afgewogen.

Tip: Wijs de cursisten erop dat vergelijkingswebsites ook handig zijn om uitleg te krijgen over de begrippen die belangrijk zijn bij het uitzoeken van een product. Zo wordt op www.kieskeurig.nl uitgelegd waar u op moet letten bij het uitzoeken van een digitale camera. Zo wordt uitgelegd wat het begrip 'megapixel' inhoudt.

Hoofdstuk 3: Informatie zoeken voor een dagje uit

Leerdoelen:

1. De 7 stappen in dit specifieke zoekproces (informatie over een dagje uit) beschrijven
2. Zoeken op verschillende manieren (Google, specifieke website, verzamelwebsite)
3. Verschillende bronnen raadplegen en beoordelen (feitelijke website, recensie-website)

In hoofdstuk 2 is al diep ingegaan op zoeken op internet. Het is leuk om naar aanleiding van hoofdstuk 3 een vrije opdracht te geven aan de cursisten: bedenk zelf een dagje uit (film, pretpark, restaurant, etc.) en zoek daarvoor zelf de benodigde informatie. Zoek in ieder geval informatie over: 1. de reis daar naartoe (www.ns.nl, www.9292ov.nl, routeplanner auto (bv. ANWB)); 2. Ervaringen van gebruikers over restaurant, hotel, etc. (bv. www.iens.nl).

Vraag de cursisten om in een kort verslag de stappen in het zoekproces vast te leggen, zodat dit kan worden nabesproken.

U kunt deze opdracht ook als huiswerkopdracht opgeven.

Deze opdracht kan dienen als een eindopdracht voor het onderdeel 'zoeken en informatie beoordelen en gebruiken'.

Punten voor de nabespreking:

- Hoe hebt u het zoekproces aangepakt?
- Wat hebt u gevonden? Wat hebt u niet kunnen vinden?
- Op wat voor sites hebt u gekeken? Is de informatie betrouwbaar? Wie is de afzender? Wat is het doel van deze informatie? (verkopen of informeren?)
- Wat hebt u gehad aan de informatie op de sites met ervaringen van gebruikers? Waar moet u op letten?
- Bent u tevreden met het zoekresultaat?
- Wat hebt u van deze opdracht geleerd?

Eventueel kunt u ingaan op het zelf plaatsen van reacties/waarderingen op verschillende sites, mocht daar bij de cursisten behoefte aan zijn. U kunt daarbij een opdracht geven om zelf een reactie te plaatsen op www.iens.nl, www.kieskeurig.nl of www.bol.com (daarvoor is wel een inlog nodig).

Behandel hierbij de fatsoensregels: feitelijke informatie, geen gescheld.

Hoofdstuk 4: Bestellen via internet

Leerdoelen:

1. Proces beschrijven van een product op internet bestellen
2. Proces beschrijven van een betaling op internet doen
3. Benoemen waar u op moet letten bij het beoordelen van de betrouwbaarheid van webwinkels

Dit hoofdstuk over bestellen en betalen op internet wijkt af van de andere hoofdstukken. Uiteraard zijn er wel raakvlakken op het gebied van zoekproces bepalen en inschatten van betrouwbaarheid van gevonden informatie.

U kunt zelf beslissen of u dit onderdeel in de cursus of workshop aanbiedt.

U kunt ook bij de cursisten peilen of zij hier belangstelling voor hebben. Vraag in dat geval goed door waarom de cursisten al dan niet belangstelling hiervoor hebben. Als de reden is dat cursisten niet op internet willen bestellen en/of betalen omdat zij hier bang voor zijn, dan is het goed om eerst aandacht te besteden aan de redenen waarom men hier bang voor is.

Cursusactiviteiten:

1. Begin dit onderwerp met een gesprek met cursisten: wie heeft ervaring met bestellen en/of betalen op internet? Waarom bestelt u op internet? Of waarom juist niet? Wat zijn voordelen en nadelen? Wat zijn goede tips? (bv. betrouwbare sites en betrouwbare betaalmethodes, zoals iDeal). Waar bent u bang voor? Ga in op de angsten van cursisten. Wijs cursisten op de gevaren en wijs ze erop welke voorzorgsmaatregelen ze kunnen nemen en waar ze op moeten letten, maar maak ze niet onnodig bang.
2. Laat de cursisten de zoekopdracht uit het boek (een boek bestellen op bol.com) herhalen. Bespreek de opdracht na. Besteed hierbij aandacht aan de veiligheidsaspecten (bv. beveiligde site) waar je op moet letten bij het doen van een aankoop.
3. Eventueel kunt u als vervolgoopdracht cursisten vragen in welke webwinkels ze zijn geïnteresseerd. Laat iedereen een product bestellen, waarbij de bestelling uiteraard op tijd wordt geannuleerd.

Tips in het cursusboek

In het cursusboek staan een aantal verwante onderwerpen als tip uitgewerkt.

Dit zijn de onderwerpen:

- Bedrijven zoeken via gidsen (pagina 23)
- Zoeken via de sitemap (p. 27) > dit komt aan bod bij de behandeling van hoofdstuk 2
- Website toevoegen aan favorieten (p. 38) > dit past goed bij het uitleggen van stap 7: Het zoekproces en –resultaat beoordelen
- Zoektips voor Google en andere zoekmachines (p. 50)
- Zoeken op afbeeldingen en andere media (p. 51)
- Website als startpagina instellen (p. 52) > dit past goed bij het uitleggen van stap 7: Het zoekproces en –resultaat beoordelen
- Webpagina afdrukken (p. 65)
- Een tijdelijk e-mailadres gebruiken (p. 65)
- Verkeerde sites voorkomen (p. 66)
- InPrivate-navigatie in Internet Explorer 8: surfen zonder sporen (p. 67)

U kunt aan deze tips desgewenst in een lesonderdeel aandacht besteden, bijvoorbeeld door de tip in het boek met de cursisten door te spreken en eventueel een korte opdracht te geven.

Op de website www.seniorweb.nl/handigmetinternet vindt u in veel gevallen extra informatie naar aanleiding van de tips, zoals artikelen of Weblessen waarin de informatie uit de tip uitgebreid wordt uitgelegd.